

LIJEČENJE REUMATOIDNOG ARTRITISA KOMBINIRANOM TERAPIJOM S METOTREKSATOM TREATMENT OF RHEUMATOID ARTHRITIS USING COMBINED THERAPY WITH METOTREXATE

Sylejman Rexhepi¹ ♦ Mjellma Rexhepi²

U dvogodišnjoj studiji, u Reumatološkom odjelu Kliničkog Univerzitetskog Centra Kosova i u privatnoj klinici "Rheuma" u Prištini istraživana je aplikacija DMARDima - kombinirane terapije s Metotreksatom (tjedna aplikacija tabletama od 15 mg), dnevna terapija tabletama Sulfasalazina od 2 grama i tabletama Hydroxychloroquin od 400 mg u bolesnika s reumatoidnim artritismom (RA). U prvoj skupini (I) istraživali smo 20 bolesnika (18 žena i 2 muškaraca) liječenih s metotreksatom (MTX) i u drugoj skupini (II) 20 bolesnika (16 žena i 4 muškaraca) liječenih s MTX, Sulfasalazinom (SSZ) i hydroxychloroquinom (HCQ). Dijagnoza RA postavljena je na osnovu dijagnostičkih kriterija American Rheumatism Association (ARA). Cilj rada je bio uspoređivanje rezultata liječenja između I i II skupine bolesnika, uz praćenje laboratorijskih pretraga, subjektivnih i objektivnih parametara, i neželjenih učinaka. Bolesnici I i II skupine pripadali su dobi (23-72 odnosno 21-69 godine) sa srednjim vrednostima 46 odnosno 45 godina. Srednja vrijednost jutarnje zaočuenosti zglobova u I. i II. skupini bila je 69,5 odnosno 73 minuta na početku liječenja dok je na kraju liječenja bila 26 odn. 21 minuta ($p < 0,01$). Srednja vrijednost stiska šaka prije liječenja bila je 67 odn. 62 mm, dok je poslije liječenja bila 85 odn. 92 mm ($p < 0,01$). Bol u bolesnika I i II skupine bila je prisutna u svih, dok je

poslije liječenja bila promijenjena, tako da je bez boli bilo 5 odn. 9 bolesnika, s blagom boli 13 odn. 10 bolesnika, dok je s užasnim bolovima bilo 2 odnosno 1 bolesnik. Srednja vrijednost oteklina u PIP zglobovima u I i II skupini u početku liječenja bila je 70 odn. 67 mm, dok je poslije liječenja bila 68 odn. 62 mm. Srednja vrijednost sedimentacije eritrocita prije liječenja bila je 33 odn. 38, dok je poslije liječenja bila 19 odn. 14. Pozitivan nalaz reumatoidnoga faktora nađen je u 15 odn. 17 bolesnika. Poslije liječenja smanjen je titar u 2 nasuprot 4 bolesnika, dok u ostalih vrijednosti titra nisu bili promijenjeni. Poslije liječenja s DMARDima nađeni su nepoželjni učinci: leukopenija u 2 odn. 3 bolesnika, dok su dvije skupine po jedan bolesnik imali proteinuriju, trombocitopeniju i svrbrž, dok su I i II skupini u dva bolesnika manifestirane gastrointestinalne smetnje: nauzeja, povraćanje i epigastrična bol, u II skupini proljev, rush i blaga alopecija. Na temelju rezultata studije možemo zaključiti naznačenu efikasnost kombinirane terapije DMARDima uspoređujući sa skupinom koja je koristila samo MTX u bolesnika s reumatoidnim artritismom. Kombinirana terapija je utjecala na poboljšanje kliničke slike, laboratorijskih parametara, na aktivnost bolesti i poboljšanje kvalitete života.

Ključne riječi: reumatoidni artritis, DMARDi